

Înălțarea Domnului. Icoană portabilă din secolul XV, 42,2x32,5 cm. Muzeul Bizantin din Atena, Grecia.

† ANDREI

Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului,
Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului

Înălțarea Domnului

La patruzeci de zile după Înviere, Mântuitorul Iisus Hristos S-a înălțat la cer. Ucenicii, judecând, ca și noi, lucrurile foarte omenește, erau cuprinși de tristețe și de dezolare. Pleca de la ei Cel în care și-au pus toată nădejdea. Cel ce era viața și bucuria lor. Ei doreau restatornicirea pe pământ a unei împărății puternice, de aceea L-au și întrebat pe Domnul cu câteva clipe înainte de înălțare: „Doamne, oare în acest timp, vei așeza Tu la loc Împărăția lui Israel?”. Și El le-a răspuns: „Nu este al vostru a ști anii sau vremurile pe care Tatăl le-a pus în stăpânirea Sa, ci veți lua putere, venind Duhul Sfânt peste noi, și Îmi veți fi Mie martori în Ierusalim și în toată Iudeea și în Samaria și până la marginea pământului” (Faptele Apostolilor 1, 6-8). Ca ucenicii să nu rămână în nedumerire, văzând cum se ridică și un nor Îl ia de la ochii lor, doi îngeri le-au făcut limpede un mare adevăr, și anume că prin înălțare se desăvârșește lucrarea de mântuire, perspectiva învierii și înălțării deschizându-se tuturor oamenilor: „Bărbați galileieni, de ce stați privind la cer? Acest Iisus care S-a înălțat de la voi la cer, astfel va și veni, precum L-ați văzut mergând la cer” (Faptele Apostolilor 1, 11).

Înainte de înălțarea Domnului, între cer și pământ, era depărtare mare și prăpastie adâncă. Mântuitorul, străbătând cerurile (Evrei 4, 14), a întins punte de trecere, astăzi drumul spre cer și raiul fiind deschise tuturor celor ce-I ascultă chemarea și Îl urmează. Părintele Stăniloae, întemeindu-se pe Epistola către evrei, ne spune că Hristos Domnul Se înfățișează cu jertfa Sa în fața Tatălui și apoi Se așază de-a dreapta Lui. Înălțarea la cer și șederea la dreapta Tatălui reprezintă deplina înduhovnicire și îndumnezeire a trupului Său omenească, deplina umplere a lui de infinitatea dumnezeiască, deplina ridicare a lui la starea de mediu transparent neîmpiedicat al iubirii infinite a lui Dumnezeu în lucrarea ei îndreptată spre noi.

Prin înălțare, Domnul Iisus Hristos S-a întors la slava Sa dumnezeiască, pentru ca să ne trimită pe Duhul Sfânt (Ioan 7, 39), să mijlocească pentru noi (Evrei 9, 24) și să ne pregătească nouă loc de fericire veșnică (Ioan 14, 2). Prin înălțarea Sa la cer ne arată nouă tuturor care-i finalitatea călătoriei noastre pământești, atunci când Îl avem partener de drum pe Domnul Hristos.

Judecând îngust și omenește nu reușim de multe ori, atunci când o ființă dragă moare, să ne gândim la destinul ei veșnic. Legăturile și planurile efemere pământești ne strâmtează grozav orizontul spiritual. Și dacă ar fi să alegem, ca și Apostolii, am prefera răstimpul când Domnul Hristos era pe pământ, într-un loc anume, în Țara Sfântă, și nu cel în care, șezând de-a dreapta Tatălui, este prezent, totodată și ca Om, prin Duhul Sfânt, pretutindenea.

Părintele Stăniloae ne spune că „starea de pnevmatizare este altceva decât ubicuitatea spațială. Este o prezență de adâncime și de înălțare spirituală, care se poate face sensibilă în diferite grade de intensitate, după gradul puterii de sesizare spirituală sau de credință a celui ce I se deschide Lui și prin aceasta Îl «vede» și Îl simte în sine”¹.

Sărbătoarea Înălțării Domnului este sărbătoarea triumfului, îngerii înșiși mirându-se că văd Om mai presus de ei. De aceea, în această zi Biserica îi sărbătorește pe eroi, moartea lor jertfelnică fiind o biruință, prin Învierea și Înălțarea lui Hristos primind pecetea nemuririi.

¹ Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă* 2, E.I.B.M.B.O.R., București, 1978, p. 185.

DIN SUMAR:

- Proorocul Samuel, „partenerul de lucru” al lui Dumnezeu
– † PS BENEDICT BISTRITĂNUL.....(p. 3)
- (De)plinătatea credinței – DR. EUGEN-ADRIAN TRUȚĂ.....(p. 3)
- Arhiepiscopul Teofil Herineanu și aspecte legate de rezistența anticomunistă (II) – PR. FABIAN SEICHE.....(p. 4)
- Cine este Iisus? - „Eu sunt Lumina lumii!” (Ioan 8, 12)
– PR. PROF. UNIV. DR. STELIAN TOFANĂ.....(p. 5)

In honorem Părintelui Iustin Tira

„Vă mai rugăm, fraților, să cinstiți pe cei ce se ostenesc între voi, care sunt mai-marii voștri în Domnul și vă povățuiesc; Și pentru lucrarea lor, să-i socotiți pe ei vrednici de dragoste prisositoare” (I Tesaloniceni 5, 12-13)

Darius Echim

După aproape un sfert de veac de slujire în demnitatea de vicar eparhial al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, și aproape jumătate de veac de slujire a Centrului Eparhial clujean, părintele Iustin Tira s-a pensionat începând cu data de 1 iunie 2022, retrăgându-se din activitatea administrativă, dar continuându-și pe mai departe misiunea sacerdotală, fiind un vrednic și devotat „slujitor al lui Dumnezeu, al Bisericii și al poporului dreptcredincios”, așa cum îl numește Părintele Mitropolit Andrei în mesajul adresat la data de 4 aprilie 2021, cu prilejul împlinirii a 70 de ani de viață.

Momentul festiv al pensionării a fost organizat în data de 30 mai a.c., în sala de evenimente a Colegiului Ortodox „Mitropolitul Nicolae Colan” din Cluj-Napoca, în prezența Înaltpreasfințitului Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, a Preasfințitului Părinte Benedict Bistrițeanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, a membrilor Permanenței Consiliului Eparhial, a angajaților Centrului Eparhial, colaboratorilor, prietenilor și membrilor familiei.

Conform rugămintii și îndemnului Sfântului Apostol Pavel (I Tesaloniceni 5, 12-13), totodată fiind și în asentimentul celor prezenți la momentul festiv, cinstindu-l și socotindu-l vrednic pentru toată activitatea administrativă și pastorală desfășurată în cei 71 de ani de viață, dintre

care 49 de ani în calitate de slujitor al Sfântului Altar și 24 de ani în demnitatea de vicar eparhial, îndrăznim un gând de prețuire, de iubire creștină și de rugăciune pentru ajutorul, sănătatea și binecuvântarea de la Bunul Dumnezeu, urându-i din toată inima: La mulți ani, iubite părinte vicar!

Scurtă biografie

Preotul Iustin Tira s-a născut la data de 4 aprilie 1951, din părinții Parasca și Mihai Tira, în localitatea Plopiș, județul Maramureș.

A absolvit Seminarul Teologic Ortodox Român din Cluj-Napoca (Promoția 1971) și Institutul Teologic de Grad Universitar din Sibiu (Promoția 1975).

A fost hirotonit diacon, de către vrednicul de pomenire Arhiepiscopul Teofil Herineanu, în data de 18 octombrie 1973, pe seama Catedralei Arhiepiscopale din Cluj-Napoca, unde a slujit până la data de 28 mai 1988, când a fost hirotonit preot, tot de Arhiepiscopul Teofil Herineanu, pe seama Catedralei Arhiepiscopale, astăzi Mitropolitană. Aici a slujit până la data de 1 mai 2008, când a fost transferat la Parohia „Sfântul Dimitrie cel Nou” din Cluj-Napoca, Protopopiatul Ortodox Cluj II, unde activează în prezent.

Între anii 1985-1988 a fost secretar eparhial, în perioada 1993-1998 consilier economic, iar din anul 1998 până în luna mai 2022 a ocupat funcția de vicar administrativ al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, pensionându-se începând cu data de 1 iunie a.c.

Ucenic al Arhiepiscopului Iustinian Chira, în preajma căruia s-a format intelectual și duhovnicește de la vârsta de 10 ani, amândoi avându-și originile în satul maramureșean Plopiș, părintele Iustin Tira și-a desfășurat activitatea sacerdotală și administrativă în timpul păstoririi a trei ierarhi: Arhiepiscopul Teofil Herineanu, Mitropolitul Bartolomeu Anania și actualul întâistătător al Eparhiei, Mitropolitul Andrei Andreicuț.

Este autor, editor și coordonator a 13 volume și a zeci de studii, articole, evocări, recenzii, publicate în reviste și volume colective. A coordonat cu multă înțelepciune și dăruire importante proiecte editoriale și de cercetare ale Eparhiei, printre care merită menționat faptul că a reactivat „Calendarul Renașterea”, în buna tradiție a anualelor bisericești, s-a îngrijit de monografia și opera publicistică a Episcopului ctitor Nicolae Ivan, în volumul „Efigiile ierarhului. Restituiri Nicolae Ivan”, a coordonat volumul „Centenarul Mitropolitul Bartolomeu Anania (1921-2021) și a avut în atenție medalioanele unor clerici de ieri și de azi, în ultima sa apariție editorială „Cartea cu Părinți și Prieteni”.

De-a lungul timpului, pentru bogata activitate pastoral-misionară, administrativă, culturală, filantropică și socială, a primit numeroase distincții și acte de cinstire, printre care amintim: „Crucea Patriarhală”, cea mai înaltă distincție a Patriarhiei Române (2010), „Crucea Transilvană”, cea mai înaltă distincție a Mitropoliei Clujului (2008) și a fost decorat cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de ofițer, categoria G „Culte” (2004).

„Salvăm biserica lui Mihai Viteazul!”

Darius Echim

Mai multe instituții de cultură clujene s-au alăturat campaniei de salvare a bisericii „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din satul clujean Lujerdiu, ctitorie a lui Mihai Viteazul, edificată în jurul anului 1600. Astfel, vineri, 27 mai 2022, a fost organizat un spectacol folcloric caritabil, intitulat „Salvăm biserica lui Mihai Viteazul!”, cu scopul principal de a strânge fonduri pentru restaurarea lăcașului de cult, inclus în patrimoniul monumentelor istorice din România, aflat într-un stadiu avansat de degradare.

Evenimentul a avut loc la Casa de Cultură a Studenților „Dumitru Fărcaș” din Cluj-Napoca, de la ora 18:00, chiar în ziua când s-au împlinit 422 de ani de la momentul când Domnitorul Mihai Viteazul, în urma campaniilor desfășurate în Transilvania și Moldova, a devenit oficial conducător al celor trei țări românești.

Concertul a debutat cu un filmuleț în care a fost prezentată povestea bisericii din Lujerdiu, iar cei prezenți au putut constata starea avansată de degradare a lăcașului.

Manifestarea s-a desfășurat cu binecuvântarea și în prezența Înaltpreasfințitului Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, care, în deschiderea spectacolului, a rostit un scurt cuvânt duhovnicesc și a evocat personalitatea Domnitorului Mihai Viteazul. Totodată, i-a felicitat pe toți cei implicați în acest proiect de restaurare.

Apoi, pe scenă au urcat îndrăgiți interpreți de muzică populară, dar și grupuri tradiționale de jucăuși. Publicul clujean s-a putut bucura de o seară de muzică tradițională alături de îndrăgita solistă de muzică populară Maria Marcu, originară din Lujerdiu, cea care a fost botezată și cununată în biserica lui Mihai Viteazul, precum și de cântecele din Maramureșul Istoric aduse de Ștefan și Andrei Petreș. Jocurile tradiționale au fost prezentate de membrii Școlii de jocuri tradiționale românești „Camelia și Ion Motoc” din Cluj-Napoca, de Grupul „Tradiții Ormănene” din Orman, județul Cluj, coordonat de Aurora Cosma, precum și de Grupul de datini și tradiții al sătenilor din Negreni, coordonat de prof. Florina Varadi și preotul Marian Văcariu, care a pus în scenă un obicei de nuntă din satul tradițional.

În încheierea seriei, parohul comunității din Lujerdiu, preotul Cornel Baciu, a mulțumit tuturor celor implicați în campania de salvare a bisericii. De asemenea, managerul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Cluj (CJCPCT Cluj), doamna Adriana Irimes, și-a exprimat bucuria ca instituția pe care o reprezintă să facă parte din acest

proiect și a precizat că astfel de spectacole caritabile au mai fost organizate (Spectacolul folcloric caritabil pentru salvarea bisericii de lemn din Săliștea Veche) și vor mai fi organizate și-n viitor.

Evenimentul a fost prezentat de Grigore Sâmban, consultant artistic în cadrul CJCPCT Cluj și redactor la Radio Renașterea.

Spectacolul folcloric a fost organizat de Casa de Cultură a Studenților „Dumitru Fărcaș” din Cluj-Napoca, în parteneriat cu Consiliul Județean Cluj, Centrul Județean Pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Cluj, Mitropolia Clujului, Maramureșului și Sălajului, Protopopiatul Ortodox Român Cluj I și Protopopiatul Ortodox Român Cluj II.

„Salvăm biserica lui Mihai Viteazul!”

În vara acestui an se vor împlini 421 de ani de la moartea marelui voievod Mihai Viteazul, care, în anul 1600, a înfăptuit prima Unire a celor trei Țări Românești. Una dintre ctitoriile sale din Ardeal este biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din satul Lujerdiu (comuna Cornești, județul Cluj). Deși figurează sub codul LMI CJ-II-m-B-07691 pe lista monumentelor istorice, lăcașul de cult se află într-o stare avansată de degradare și așteaptă să fie transformat într-o perlă a patrimoniului cultural românesc.

Începând de anul trecut, câțiva oameni inimoși și pasionați de istorie și-au propus să ridice din uitare această biserică, prin donații și sponsorizări. Până în prezent au fost încheiate etapele de documentare, de studii geologice și arheologice. S-a reușit salvarea bisericii de la prăbușire, prin lucrări de consolidare a fundației și a terenului de sub lăcașul de cult.

În acest an, grupul de voluntari și-a propus consolidarea pereților și retencuirea acestora cu tencuială pe bază de var. Se va realiza, de asemenea, o șarpantă nouă din lemn de esență moale, păstrând geometria șarpantei actuale. Înelitoarea din tablă zincată se va schimba în tablă de cupru. Costul celei de-a doua etape, cea de consolidare a pereților și de retencuire a acestora, precum și de înlocuire a șarpantei actuale și a învelitorii de tablă, a fost estimat de specialiști la aproximativ 300 mii lei.

Toți cei care doresc să sprijine în continuare acțiunea de salvare a bisericii din Lujerdiu o pot face prin donații în conturile deschise la Banca Transilvania:

RON – RO68BTRLRONCRT0589617201

EUR – RO18BTRLEURCRT0589617201

USD – RO22BTRLUSD CRT0589617201

Arhiepiscopul Teofil Herineanu și aspecte legate de rezistența anticomunistă (II)

Pr. Fabian Seiche

Arhiepiscopul Teofil a sprijinit ca nimeni altul pe cei trecuți prin iadul închisorilor comuniste. Unii au rămas acolo, aruncați în gropi comune și neștiuți de nimeni. Dintre ei, menționăm pe:

Părintele prof. Florea Mureșan (1907-1961).

Firea sa mistică și așezată, trecutul prolific pe plan pastoral, educativ și cultural, determină arestarea sa și a soției la 16 iunie 1952, expulzarea din Cluj și trimiterea la Canal, până în 1953. Acolo a promis lui Dumnezeu că, de va fi eliberat, va construi o mănăstire, ceea ce s-a și întâmplat. Eliberat, a preluat parohia vacantă Suci de Sus (Maramureș). Aici va fi preot până în 1958 și va construi un schit la Breaza (parte de hotar a comunei Suci, numită astfel) între 1954-1957. Spre deplină siguranță a ctitoriei sale, donează Episcopiei casa personală cu terenul din jur.

El dorea ca schitul să fie „vatră de lumină și de mântuire pentru neamul meu românesc”. „Primește, Doamne, jertfa ce s-a adus. Căci Tu, Doamne, ne-ai dat această țară frumoasă pe care Maica Fiului Tău și Mântuitorului nostru și-a ales-o să-i fie grădină. Ție se cuvine să Ți-o închinăm și Ție să-Ți ridicăm Sfinte Altare în toate văile ei fermecător de frumoase. Și fă, Doamne, ca să răsară iarăși pe plaiurile Transilvaniei schiturile și mănăstirile care i-au fost odată podoabă; iar neamului cetății de apărare și mântuire sufletului. Desbinarea le-a dărâmat. Acum suntem iarăși una. Chiamă-le la viață, Părinte Atotputernic și Bun” (semnează în fața episcopului Teofil Herineanu, Cluj, 17 aprilie 1958).

În noaptea de 11/12 iunie 1958 este arestat din nou, batjocorit, bătut și condamnat la 25 ani de muncă silnică. Închis la Aiud, va primi pedeapsa unor chinuri inimaginabile curmate prin moartea sa, la 4 ianuarie 1961. La fel ca părintelui L. G. Munteanu, trupul i-a fost aruncat în groapa comună.

Pr. prof. dr. Liviu Galaction Munteanu (1898-1961)

La 1 iunie 1958 este readus la Cluj ca vicar administrativ al Episcopiei. Decizia era recunoscută de Departamentul Cultelor prin hotărârea nr. 7570/2 iunie 1958, la insistența episcopului Teofil. Era o reparație morală pentru munca ce a dat prestigiu și demnitate Ortodoxiei și cinste eparhiei Clujului. În același an este arestat de regimul comunist pentru vina de a întocmi programa analitică orientativă pentru catehizarea elevilor și adulților, redactată împreună cu pr. prof. Ioan Bunea, având ca model manualele Seminarului Teologic aprobate de Stat. Programa a fost prezentată episcopului Teofil și aprobată de Consiliul Eparhial. A fost condamnat la 17 ani temniță grea, iar după recurs, la 8 ani închisoare corecțională și confiscarea totală a averii personale. Va sfârși la Aiud în 8 martie 1961 și va fi aruncat într-o groapă comună.

Părintele prof. Ioan Bunea (1906-1990)

A fost condamnat în 1959 alături de L.G. Munteanu pentru întocmirea planului de predare a Religiei (catehizarea copiilor și a adulților) și închis până în 1964 la Gherla și Balta Brăilei. Între 1964-1969 a fost preot paroh la Someșeni și între 1969-1981 la biserica „Schimbarea la Față” din Cluj-Napoca, în paralel profesor la Seminar (1972-1981). Acest fapt a fost posibil datorită episcopului Teofil.

Preoți arestați, reîncadrați în Eparhia Clujului de episcopul Teofil (listă parțială):

1. **Cărăușu Adrian**, născut la Scorțeni, Moinești, jud. Bacău, în 1923, arestat ca student la Teologie în 1947, condamnat la 12 ani și 6 luni temniță grea, eliberat abia la 8 mai 1964, după 17 ani de închisoare. A fost închis la Suceava, Jilava, Pitești, Văcărești și Aiud. După eliberare, episcopul Teofil îl va primi ca preot la Hodiș, prot. Huedin, iulie 1964.

2. **Constantinescu Ioan**, născut în 1915 la Mihălășeni, Botoșani. La 15 mai 1948 este arestat și internat într-un lagăr, pentru 5 ani. La 17 ianuarie 1959 este arestat din nou, condamnat la 20 de ani muncă silnică, trecând pe la Aiud, Capu Midia, Ocnele Mari și Văcărești. După eliberarea din 1964, va fi chemat de episcopul Teofil și trimis la parohia vacantă Bunești (1964-1970), prot. Gherla.

3. **Dobzeu Mina**, arhimandrit (1921-2018): arestat la 13 octombrie 1959, eliberat în 1964, va fi primit în Episcopia Clujului, pentru parohia Jimbor cu filia Buza Cătun, protopopiatul Gherla (1 oct. 1964). Pentru aceasta a mijlocit însuși episcopul Teofil către Dumitru Dogaru, secretarul Departamentului Cultelor.

4. **Gherasimescu Toma** (1903-197?): arestat în 1957, condamnat în 1958 la 20 ani de muncă silnică; la ieșirea din închisoare (31 iulie 1964) este numit cu sprijinul direct al episcopului Teofil, la Agriș, Turda, cu filia Făgetul Jerii (1 septembrie). A ieșit din încercare întărit, cu multă experiență, dar cu același gânduri. Din 1 septembrie 1965 se afla la Gârbova de Sus, cu filia Gârbovița. Cel mai mult l-a ajutat episcopul Teofil căruia îi va mulțumi călduros prin Raportul de activitate a perioadei 25 septembrie - 25 octombrie 1965: „Cel mai mare ajutor, însă, după Dumnezeu, de la Care se coboară tot darul desăvârșit, mi l-ați dat Prea Sfinția Voastră, Consiliul Eparhial, Sf. Patriarhie și preoții din raionul Turda” (24 oct. 1965).

Arhiepiscopul Teofil în mijlocul preoților din Protopopiatul Dej, 1971.

5. **Mereu Ioan**, născut în 1903 la Săcuieni, prot. Huedin (fost unit), arestat în 2 aprilie 1949 și condamnat la 10 ani închisoare pentru „omisie de denunț”. După eliberare, va fi trimis la Răchitoasa, raion Fetești, Dobrogea, cu domiciliu obligatoriu de 4 ani. Cu ajutorul episcopului Teofil, va fi reprimis în cler la 29 septembrie 1962.

6. **Miclăuș Ștefan**, născut în 7 aprilie 1906 la Sălicea, Cluj, a fost preot la Petrești, lângă orașul Gherla, de unde este arestat la 15 octombrie 1958 și condamnat de Tribunalul Militar Cluj la 10 ani temniță grea. Eliberat la 28 iulie 1964, va fi primit la Țop, prot. Gherla, cu sprijinul episcopului Teofil (1 ianuarie 1965).

7. **Munteanu Gheorghe** de la Poiana Blenchii, prot. Dej, arestat la 11 iunie 1959, condamnat la 6 ani închisoare corecțională; eliberat la 31 iulie 1964, va fi reintegrat la 1 septembrie la aceeași parohie, cu sprijinul direct al episcopului Teofil.

8. **Mureșan Gheorghe**, paroh la Cluj V (Schimbarea la Față), arestat de Tribunalul Militar Cluj și condamnat în 1950 la 12 ani închisoare. A fost închis la Aiud, Gherla, Baia Sprie, Periprava, Viișoara - Ialomia, până la 24 mai 1961, apoi 4 ani de domiciliu obligatoriu, eliberat la 20 iulie 1964. Cu sprijinul episcopului Teofil va fi numit la Cluj-Borhanci, septembrie 1964.

9. **Nanu Cleopa**, arhimandrit, născut în 1928 la Bucești, Galați, fost stareț la Mănăstirea Nicula, apoi la Cheia, Prahova, a fost înainte condamnat la 4 ani de închisoare, 1959-1964. A trecut pe la Galați, Jilava, Luciu-Giurgeni (colonia Strâmba). Eliberat la 1 august 1964, va fi numit paroh la Poiana Horea, prot. Huedin, 1 octombrie 1964. În 1969 devine stareț la Mănăstirea Nicula.

10. **Nica Alexandru**, născut în Tecuci, Galați, paroh la Vășad, prot. Mărghita, Oradea. Arestat la 3 noiembrie 1959, condamnat la 8 ani temniță grea și închis la Brăila și Galați. Eliberat la 16 aprilie 1964, va fi numit cu sprijinul episcopului Teofil în parohia Iacobeni, prot. Huedin.

11. **Papacioc Arsenie**, arhimandrit (1914-2011): arestat la

14 iunie 1958, condamnat la 20 de ani muncă silnică și 20 de ani detenție grea. Eliberat la 31 iulie 1964, episcopul Teofil îi va purta de grijă și-l va numi paroh la Filea de Jos, Turda (din 1 aprilie 1965), la intervenția directă către Dumitru Dogaru, secretarul Departamentului Cultelor.

12. **Părțilă Vasile**, născut la 11 mai 1912 în Poșaga, Alba, preot în Ciuleni, prot. Huedin, de unde este arestat la 16 februarie 1958 și condamnat la 9 ani închisoare. Eliberat în 1964, va fi numit cu sprijinul episcopului Teofil, la aceeași parohie, unde „credincioșii acesteia s-au bucurat că fostul lor preot se reîntoarce în mijlocul lor și și-au luat obligația să-i completeze salariul”, scria PS Teofil secretarului Departamentului Cultelor.

13. **Puț Filaret**, ieromonah, născut în 20 mai în satul Plopiș, Tg. Lăpuș, arestat în 1959, condamnat și eliberat după 6 luni. Episcopul Teofil adresează la 30 martie 1962 o cerere Departamentului Cultelor de a fi reîncadrat ca preot. Abia la 1 septembrie 1962 va fi recunoscut și instalat în parohia Ciceu-Poieni, prot. Dej.

14. **Relea Gavril**, născut în Rusu Bărgăului, Bistrița-Năsăud la 4 iulie 1910, paroh la Prundu Bărgăului și protopop de Bistrița, arestat în 1958, condamnat la 10 ani, închis la Gherla, Periprava și Grindu și eliberat în 1963. Pleacă la Domnul în anul 2005. După eliberare, e încadrat la Recea Cristur, pensionat în 1977 și îmbisericit la Catedrala din Cluj, toate datorită episcopului Teofil.

15. **Vasilache Vasile**, arhimandrit (1909-2003): arestat în septembrie 1959, eliberat la 30 iulie 1964 de la Gherla, a fost numit de episcopul Teofil al Clujului ca paroh la Bobâlna, protopopiatul Dej (1 noiembrie 1964).

16. **Vădeanu Ioan**, de la Rugășești, prot. Dej, condamnat în 1959 la 3 ani închisoare. După eliberare, episcopul Teofil îl va primi imediat în cler. Ca urmare a intervențiilor sale, la 1 martie 1963 e recunoscut ca paroh în Lozna, prot. Dej.

17. **Vălean Ioan**, născut la 17 ianuarie 1904, paroh la Lunca, Bistrița-Năsăud, arestat în 1949, condamnat la 15 ani închisoare. Eliberat în 1964, va sluji la Canciu, prot. Dej (1 septembrie 1964) și Dumbrăveni, Bistrița-Năsăud, ajutat fiind de episcopul Teofil.

18. **Vlad Gheorghe**, preot

în Vișeu de Jos I, de unde este ridicat de Securitate la 11 mai 1949, condamnat la 6 luni închisoare corecțională. Eliberat la 5 aprilie 1950, iar în 7 aprilie repus în aceeași parohie, printr-un act de mare curaj al episcopului Teofil

19. **Zob Gavril**, născut la 2 iunie 1915 în Măgoaja, jud. Cluj. La 29 ianuarie 1949, părintele Gavril este arestat sub pretext că vrea să răstoarne ordinea politică din România, torturat și schingiuit cu bestialitate. E condamnat la 10 ani temniță grea, apoi încă o condamnare de 4 ani, eliberat la 1 februarie 1963. Episcopul Teofil l-a primit cu drag, iar consilierul administrativ, pr. Onisie Moraru, fost coleg de școală, a făcut tot ce a putut, astfel că la 1 martie 1964 este reîncadrat ca preot la Hășdate, prot. Gherla, cu fiilele Iclozel și Silivaș.

Referințe bibliografice

Izvoare: Arhivele Arhiepiscopiei Clujului (AAC), 1947-1968

Reviste și periodice: *Îndrumător bisericesc*, Cluj-Napoca, pe anii 1979-1989; *Îndrumător bisericesc*, Sibiu, anul 149 / 2001; *Revista Teologică*, Sibiu, nr.4/1997; nr.2/2005.

Cărți: Andreicuț, PS Andrei, „S-au risipit făcătorii de basme”, *Amintiri care dor*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2001; Benea, ierom. Grigorie, *Preoți din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului în temnițele comuniste*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2017; Crugă, Dinu, *Trepte duhovnicești. Interviu cu Părintele Roman Braga*, Arhiepiscopia Ortodoxă Română, Alba Iulia, 1998; Manea, Vasile, *Preoți ortodocși în închisorile comuniste*, Ed. Patmos, Cluj, 2001 ș.u.; Moraru, Pr. Prof. Dr. Alexandru, *Învățământul teologic universitar ortodox din Cluj*, Cluj-Napoca, 1996; Mureșanu, Pr. Florea, *Grai și suflet românesc*, Ed. Arhidiecezana, Cluj-Napoca, 1997; Păcurariu, Pr. Acad. Mircea, *Dicționarul teologilor români*, Ed. Enciclopedică, București, 2002, ediția a II-a; Păușan, Cristina; Ciuceanu, Radu, *Biserica Ortodoxă Română sub regimul comunist, 1945-1958*, vol. 1, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2001; Stanciu, Pr. Prof. Dr. Vasile, *Muzica bisericească corală din Transilvania*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001.

„Un ctitor de Eparhie: Episcopul Nicolae Ivan”. Caracterizarea emblematică creionată ierarhului de către profesorul Ioan Mateiu.

Restituiri la centenar X

CȘ III Dr. Mircea-Gheorghe Abrudan

Despre Sfântul Mitropolit Andrei Șaguna, contemporanii și urmașii au spus frecvent că „a fost începătorul a toate” în lucrarea complexă de reorganizare a Ortodoxiei ardelenne, „omul providențial”, care a jucat un rol de răscruce în istoria Bisericii Ortodoxe și a românilor din Transilvania. De aceea, explica mitropolitul Antonie Plămădeală, „de la Șaguna încoace, urarea de vârf care li se face Mitropoliților Transilvaniei e: «să fii ca Șaguna»”, același ierarh exclamând fără emfază: „Dar cine l-ar putea egala!”¹

Studiind istoria centenară a Eparhiei Vadului, Feleaclui și Clujului se poate spune, la fel de ușor și pe deplin îndreptățit, despre episcopul Nicolae Ivan, că a fost „omul providențial” pentru Episcopia Clujului, un veritabil „ctitor de eparhie”, un începător a toate în ceea ce privește întemeierea și edificarea instituției episcopale ortodoxe – cu toate organismele și institutele ei fundamentale – din capitala culturală a

Transilvaniei, episcopul Nicolae afirmându-se și ca un actant deosebit de important în opera și activitatea de edificare național-politică, cultural-educatională și urbanistic-arhitecturală a Clujului românesc². Nu întâmplător, episcopie pe care a ctitorit-o este singura instituție românească din acest oraș cu o continuitate instituțională neîntreruptă din 1919 până în ziua de astăzi.

Activitatea prodigioasă și calitățile de excepție ale episcopului Nicolae Ivan au fost reliefate încă din timpul vieții sale de către contemporani iluștri, care l-au cinstit și omagiat pentru meritele sale deosebite, înregistrate pe tărâm bisericesc, cultural și național. Cele două ocazii speciale au fost prilejuate de sfințirea Catedralei Episcopale din Cluj, în 5 noiembrie 1933³, și de sărbătorirea festivă a ierarhului, în cadrul Adunării Eparhiale din 26 mai 1935, cu ocazia aniversării vârstei de optzeci de ani⁴. Omagierea călduroasă a episcopului nu a fost expresia unui servilism deșănțat ori a unor lingușiri de prost gust din partea subordonaților pe cale ierarhică, ci a unei veritabile culturi a recunoștinței, cultivate și profesate de reprezentanții mediului academic-universitar, literar-publicistic, social-politic și bisericesc din epoca interbelică, profund conștienți de importanța realizărilor episcopului Nicolae Ivan în Clujul românesc și în Transilvania superioară.

Cei dintâi care au dat glas prețuirii și grațitudinii lor, a eparhiei clujene și a societății românești din acea vreme, față de episcopul Nicolae Ivan au fost doi dintre cei mai apropiați și devotați colaboratori ai săi, și anume profesorul Ioan Mateiu și preotul cărturar Sebastian Stanca. În paginile „Gazetei ilustrate” clujene din octombrie 1933, ediție dedicată sfințirii Catedralei și ctitorului

ei, I. Mateiu⁵ și S. Stanca⁶ au publicat două articole complementare dedicate efigiei ctitoriale și biografiei episcopului Nicolae al Clujului. Cu foarte mici nuanțe și completări, medalioanele au fost reluate, doi ani mai târziu, în paginile revistei „Renașterea” din 26 mai 1935, număr festiv prilejuit de aniversarea episcopului Nicolae la împlinirea vârstei de optzeci de ani⁷. În timp ce textul lui Sebastian Stanca reprezintă o succintă schiță biografică a episcopului Nicolae Ivan, publicată inițial în forma unui capitol al primei monografii eparhiale din 1930⁸, evocarea profesorului Ioan Mateiu este brodată în jurul principalei trăsături a personalității ierarhului, cea de ctitor a spiritualității ortodoxe și a identității naționale românești în Transilvania, parte componentă a statului român întregit la 1918.

Născut într-o familie preoțească din Sebeșul de Sus, județul Sibiu, la 22 aprilie 1884, Ioan Mateiu a studiat la liceul de stat din Sibiu (1895-1903), la Seminarul Teologic Andreian (1903-1906) și la Facultatea de Drept a Universității Ferencz József din Cluj (1908-1911), care i-a conferit doctoratul în 1911. După o perioadă în care a ocupat postul de învățător confesional în Săliște și în Gura Râului (1906-1912), Ioan Mateiu a devenit coleg cu asesorul Nicolae Ivan la centrul mitropolitan din Sibiu, în calitate de coreferent școlar al Arhiepiscopiei Ardealului (1912-1916). După retragerea armatei române din Transilvania, în octombrie 1916, s-a refugiat în România, pribegind alături de Onisifor Ghibu și Nicolae Colan prin Moldova și Ucraina, de unde a revenit la sfârșitul anului 1918, fiind ales, la 2 decembrie 1918, membru al Marelui Sfat Național Român. Între 1919 și 1921 a activat ca secretar, apoi director general al învățământului primar și normal din Transilvania și Banat în cadrul Consiliului Dirigent. La 1 noiembrie 1921 a devenit profesor la catedra de Drept Civil a Academiei de Înalte Studii Co-

tabilă, semnând sute de articole în periodice precum „Telegraful Român”, „Renașterea”, „Viața ilustrată”, „Gazeta ilustrată”, „Revista Teologică”, „Patria”, „Tribuna”, „Ardealul”, „Luceafărul”, „Gazeta Transilvaniei”, „Națiunea”, și zeci de studii, broșuri și cărți pe teme de istorie bisericească, istoria românilor, istoria dreptului, a culturii și a elitelor transilvănene, drept canonic, politica bisericească interbelică și altele. A fost distins de Academia Română cu Premiul „Gheorghe Asachi”⁹, iar la împlinirea a patruzeci de ani de activitate publicistică, în februarie-martie 1946, a fost felicitat public prin diverse articole encomiastice, publicate în presa bisericească, între care se remarcă cele semnate de episcopul Nicolae Colan și preotul Vasile Sava în revista „Renașterea” de la Cluj¹⁰ și de profesorul Grigorie Marcu în „Revista Teologică” de la Sibiu¹¹. Elogiindu-l pentru „frumoasele state de serviciu ca profesor și om de știință”, episcopul Colan își exprima admirația față de Ioan Mateiu mai ales pentru „calda iubire și neîmpuținatul devotament pentru sfânta noastră Biserică pe care ai slujit-o și o slujești cu o credință desăvârșită”, și îi mulțumea pentru serviciile aduse Eparhiei Clujului, Frăției Ortodoxe Române și cultivării prin scris a memoriei „marei ierarh Nicolae Ivan”¹².

Prin testament, episcopul Nicolae Ivan i-a încredințat profesorului Ioan Mateiu arhiva personală în scopul întocmirii unei biografii, care să fie apoi publicată la tipografia eparhială și distribuită clerului și credincioșilor Episcopiei Clujului. Bolnav, la împlinirea unui deceniu de la moartea vlădicăi Ivan, Ioan Mateiu îi mărturisea episcopului Nicolae Colan, în 29 ianuarie 1946, că era conștient de faptul că nu se va mai putea achita „de

această sarcină mare”, regretând că apucă a „10-a comemorare, fără să fi scris cartea comandată”¹³. Câteva săptămâni mai târziu, la 20 martie 1946, profesorul Mateiu plecă în eternitate, moartea sa prematură amânând întocmirea monografiei Nicolae Ivan vreme de patru decenii, odiseea acesteia fiind relatată de curând de părintele vicar Iustin Tira¹⁴. Cu toate că nu a reușit să realizeze monografia exhaustivă a episcopului Nicolae Ivan, profesorul Ioan Mateiu l-a evocat pe ierarh de mai multe ori în paginile revistei „Renașterea”¹⁵ și a îngrijit publicarea a două broșuri, tipărite la Cluj în 1936, după funerațiile naționale ale episcopului¹⁶, și la Brașov în 1942, cea din urmă având un titlu sugestiv: „Un ctitor al românismului de la miazănoapte: episcopul Nicolae Ivan”¹⁷. Analizându-i activitatea, Ioan Mateiu zugrăvea personalitatea primului episcop al Vadului, Fe-

leacu și Clujului reliefând în primul rând vocația sa de „ctitor-restaurator”, prin care pusese în lucrare „acțiunea și creația, cele două substanțe principale ale personalității sale singulare”. Restituind acum, la centenarul eparhiei noastre, portretul zugrăvit episcopului Nicolae Ivan de către profesorul Ioan Mateiu îl readucem înaintea ochilor noștri suflatești pe ctitorul Eparhiei și Catedralei Clujului, a cărui memorie avem toți datoriază să o cultivăm cu evlavie, mulțumindu-i lui Dumnezeu pentru omul providențial care ne-a lăsat ca moștenire peste generații marea catedrală din inima orașului.

leacu și Clujului reliefând în primul rând vocația sa de „ctitor-restaurator”, prin care pusese în lucrare „acțiunea și creația, cele două substanțe principale ale personalității sale singulare”. Restituind acum, la centenarul eparhiei noastre, portretul zugrăvit episcopului Nicolae Ivan de către profesorul Ioan Mateiu îl readucem înaintea ochilor noștri suflatești pe ctitorul Eparhiei și Catedralei Clujului, a cărui memorie avem toți datoriază să o cultivăm cu evlavie, mulțumindu-i lui Dumnezeu pentru omul providențial care ne-a lăsat ca moștenire peste generații marea catedrală din inima orașului.

¹ Antonie Plămădeală, *De la Filotei al Buzăului la Nicolae Bălcescu și Andrei Șaguna*, Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Române, Sibiu, 1997, p. 204, 214.

² Nicolae Vasiliu, Ioan Bunea, *Episcopul Nicolae Ivan 1855-1936: ctitorul reînviată Eparhiei a Vadului, Feleaclui și Clujului: studii și documente*, ediția a II-a îngrijită de pr. Iustin Tira, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2015; Iustin Tira, Cornel Coprean (ed.), *Centenarul Eparhiei Vadului, Feleaclui și Clujului*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2021.

³ *Zile memorabile* (4, 5 și 6 noiembrie 1933). *Sfințirea Catedralei ortodoxe române din Cluj 1923-1933*, Retipărire din Renașterea, Tipografia Eparhiei Ortodoxe Române, Cluj, 1933, 103 p.

⁴ „La aniversarea vârstei de 80 ani a Prea Sfințitului Episcop Nicolae Ivan”, în *Renașterea*, Anul XIII, Nr. 21, festiv, Cluj, 26 mai 1935, 14 p.; „Deschiderea Adunării Eparhiale și sărbătorirea P.S. Episcop Nicolae Ivan”, în *Renașterea*, Anul XIII, Nr. 22, Cluj, 2 iunie 1935, p. 1-4; Articolele și mesaje de felicitare reluate în vol. *Prinos P.S. Episcop Nicolae Ivan la aniversarea de 80 de ani*, Tipografia Eparhiei Ortodoxe Române, Cluj, 1935, 112 p.

⁵ Prof. I. Mateiu, „Un ctitor de eparhie: Episcopul Nicolae Ivan”, în *Gazeta Ilustrată*, Anul II, Nr. 10, Cluj, octombrie 1933, pp. 197-198, reluat în vol. *Zile memorabile*..., pp. 67-70.

⁶ Dr. Sebastian Stanca, „P.S.S. Episcopul Nicolae Ivan”, în *Gazeta Ilustrată*, Anul II, Nr. 10, Cluj, octombrie 1933, p. 200.

⁷ Prof. I. Mateiu, „Un ctitor al Ardealului românesc”, și „P.S.S. Episcopul Nicolae Ivan. Note biografice”, în *Renașterea*, Anul XIII, Nr. 21, festiv, Cluj, 26 mai 1935, pp. 11-12.

⁸ Sebastian Stanca, *Episcopia Ortodoxă Română a Vadului, Feleaclui și Clujului (1919-1929)*, Tiparul Tipografiei Eparh. Ort. Rom., Cluj, 1930, pp. 51-55.

⁹ Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, ediția a III-a revăzută și adăugită, Editura Andreiana, Sibiu, 2014, pp. 372-373; Idem, *Cărturari sibieni de altădată*, ediție întregită și adăugită, Editura Andreiana, Sibiu, 2015, pp. 544-549.

¹⁰ *Renașterea*, Anul XXIV, Nr. 7, Cluj, 17 februarie 1946, p. 1.

¹¹ Grigorie T. Marcu, „O elogiare studentească a lui Șaguna – cu prilejul unei aniversări –”, în *Revista Teologică*, Anul XXXVI, Nr. 3-4, Sibiu, 1946, pp. 233-236.

¹² Episcopul Nicolae, „Iubite prietene”, în *Renașterea*, Anul XXIV, Nr. 7, Cluj, 17 februarie 1946, p. 1.

¹³ Ioan Mateiu către Nicolae Colan, Lancrăm, 29 ianuarie 1946, în Alexandru Moraru, *La răscruce de vreme o viață de om: Nicolae Colan Episcopul Vadului, Feleaclui și Clujului*, Întreprinderea Poligrafică Cluj, Cluj-Napoca, 1989, p. 523.

¹⁴ Iustin Tira, „Istoria unei monografii”, în *Tabor*, Anul XVI, Nr. 1, Cluj-Napoca, 2022, pp. 23-30.

¹⁵ I. Mateiu, „Episcopul nostru Nicolae Ivan”, în *Renașterea*, Anul XX, Nr. 6, Alba-Iulia, 8 februarie 1942, p. 1-2; Idem, „Pomenirea episcopului Nicolae Ivan”, în *Renașterea*, Anul XXIV, Nr. 5, Cluj, 3 februarie 1946, pp. 1-2.

¹⁶ *Săvârșirea din viață și punerea în mormânt a Prea Sfințitului Episcop Nicolae Ivan*, Cluj, Tipografia Eparhiei Ortodoxe Române, 1936, 72 p.

¹⁷ I. Mateiu, *Un ctitor al românismului de la miazănoapte: Episcopul Nicolae Ivan*, seria Biblioteca Asociației Mirenilor Frăția Ortodoxă Română (F.O.R.) Cluj-Brașov, Nr. 21, Brașov, Tipografia „Astra”, 1942, 20 p.

„Un ctitor de Eparhie: Episcopul Nicolae Ivan”¹⁸

Ioan Mateiu

Evenimentul sfințirii Catedralei ortodoxe din Cluj, depășește prin semnificația lui toate datele istorice din viața Ardealului dezrobot. Căci nicăieri nu s-a realizat o lucrare mai monumentală, o operă mai gigantică în proporțiile ei și mai artistică în arhitectura ei neîntrecută. Ea este cea dintâi probă impresionantă a energiei noastre de rasă¹⁹ și o demonstrație, fără putință de replică, a legitimității domniei românești pe plaiurile Daciei superioare.

Dar tot atât de mișcător este să constatăm, că această splendidă afirmare a existenței noastre naționale ne vine prin Biserica străbună ca o mărturie elocventă a confundării ei depline cu destinele neamului și, în același timp, ca o destăinuire a sufletului românesc de a stăpâni în acest colț de lume, prin simbolul divin al păcii lui Hristos. Iată cadrul mistic din care va vorbi veacurilor un popor, a cărui strălucire etică a fost prinsă în liniile de superbă armonie și de cuceritoare maiestate ale Catedralei ortodoxe.

Înălțarea ei triumfătoare pe pământul suferințelor de altădată și într-o epocă de mari tragedii economice, constituie pentru noi o adevărată minune a geniului românesc, ce vrăjește mândria de rasă și topește vrășmășia îndoielilor minoritare. Cine nu știe astăzi că ea este creațiunea [real] Sfințitului] Episcop Nicolae Ivan?

Dacă istoria noastră a eternizat în paginile ei o serie de figuri glorioase, socotite providențiale prin opera lor, desigur că, pentru Eparhia Clujului, Episcopul Nicolae Ivan este un trimis al Cerului. Minunata ctitorie a lui Ștefan cel Mare, dărmată de răutatea stăpânitorilor străini, își aștepta învierea încă din zilele nemuritorului Andrei Șaguna, care o trecuse în marile-i planuri de restaurare bisericească. Ea s-a îndeplinit abia sub ochii noștri, prin acțiunea de miracol a omului, căruia soarta i-a rezervat această excepțională misiune de reintegrare a sufletului românesc în drepturile lui istorice.

Smuls din ținuturile clasice ale Sibiului, pe unde trăiau neșterse urmele domniilor voievodale și amintirile luptelor pentru credință, Episcopul Nicolae Ivan rezumă în ființa lui tot clocotul tradițiilor și energiilor populare, ce-și caută biruința în neastâmpărul binecuvântat al făptuirilor de fiecare clipă. Reflex fericit al unei genialități etnice, care fuge de abstracțiuni și îmbrățișează realitățile, inteligentă lucidă ce descifrează sufețele și pătrunde problemele cu intuiția precisă a rarilor inițiați în tainele vieții, Nicolae Ivan și-a impus pretutindeni, unde a activat, certitudinea talentului, pasiunea muncii și bogăția realizărilor.

Oriunde l-am urmări, fie la catedra din Săliște sau la umilii nenorociți din Aiud, la protopopia din Alba Iulia ori la conducerea „Telegrafului Român”, în viața politică sau în asesoria din Sibiu, el a fost o surpriză, prin spiritul său original și novator, afirmându-se sub înfățișări infinite, ca un reprezentant de elită al rasei noastre.

Călăuzit de o fină înțelegere a lucrurilor și oamenilor, de care se apropie totdeauna cu simpatie, dezarmând împotrivirile, el știe să găsească, printr-un perfect simț al divinației²⁰, soluțiuni simple și salvatoare acolo, unde alții se văd derutați de mulțimea dificultăților imaginare.

Numai așa se explică curajul, cu adevărat uimitor, de a accepta – la o vârstă, când atâția dintre noi se retrag din luptă – sarcina enormă a înființării și organizării Episcopiei Vadului.

Și omul, a cărui structură sufletească nu cunoștea decât comandamentul unic al creațiunii, s-a dovedit vrednic de înălțimea operei istorice, la care se angajase. Sub privirile noastre, el a dezlănțuit aici valurile unei activități atât de formidabile în proporții și efectele ei, încât nu-i putem găsi asemănarea decât în epoca eroică a Mitropolitului Șaguna. Prin încordări de o înălțime antică, izvorâte din fluidul unei voințe nebiruite, prin taina unei puteri excepționale de animare a colaborărilor și de strângere a fondurilor, stăpânit de clar viziunea necesităților și de disciplina împlinirii lor, Episcopul Nicolae Ivan a creat în 12 ani Eparhia, care prin organizarea ei modernă este astăzi o mândrie a Bisericii noastre și o ilustrație a Statului național.

La 1919 nu vedeai în cuprinsul ei decât stigmatele unei robii de veacuri ce pustiise sufețele și devastase chinuitele așezări românești din colțurile de întuneric ale Ardealului de Nord. Plângea ruina morală și striga revolta națională a unui popor, strivit în credința lui religioasă, disprețuit în existența lui umană și crucificat în aspirațiunile lui de libertate politică. Era o atmosferă de tristețe și părăsire generală, pe care nu-o putea înfrunta decât un idealism eroic și o energie nebiruită.

Prezența lor fericită în sufletul episcopului Nicolae Ivan a dus la marea prefacere, pe care o admirăm astăzi, copleșiți de grandoarea ca și de proporțiile ei emoționante. Parohii și protopopiate, biserici și mănăstiri, așezăminte de luptă și instituții de creștere teologică, fundațiuni generoase și dobândiri de imobile, se iveau una după alta, în ordinea unui plan metodic și cuprinzător, spre a ne da cetatea cea nouă a credinței strămoșești mântuitoare.

Sinteza strălucită a acestei vaste elaborări de esență epică, se oglindește în măreția fermecătoare a Catedralei, monumentul de glorie eternă, închinat neamului românesc de râvna sfințită a marelui arhieru Nicolae Ivan.

A-i aduce ofranda iubirii noastre recunoscătoare, slăvindu-l ca pe unul din uriașii faptei românești, înseamnă cel mai curat omagiu ce poate onora conștiința generațiilor de azi și de mâine ale Patriei întregite.

¹⁸ Gazeta Ilustrată, Anul II, Nr. 10, Cluj, octombrie 1933, pp. 197-198.

¹⁹ A se înțelege „neam” sau „popor”, n.ed.

²⁰ Divinație, franțuzism rar, cu sensul de dar sau putere a unor persoane de a desluși, descoperi, ghici lucruri ascunse sau neștiute de alți oameni, de a prezice viitorul, n.ed.

CONSTANTIN CUBLEȘAN, *Candele de veghe*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2019, 244 p.

Profesorul Constantin Cubleșan (n. 16 mai 1939) este un bine cunoscut prozator, dramaturg, critic și istoric literar clujean, personalitate marcantă a intelectualității clujene și membru de vază al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Cluj. Autor a zeci de volume și a sute de articole, eseuri, poezii, recenzii și note de lectură, publicate începând cu anul 1956 în periodice literare, de cultură și spiritualitate românească de prestigiu din Cluj-Napoca și din întreaga țară, Constantin Cubleșan este o autoritate literară care se bucură de un mare prestigiu și de un real respect din partea confrăților și a iubitorilor literaturii române. Lucrările sale de critică, exegeză și hermeneutică literară ni-l prezintă ca un mare devorator de carte, un cititor pasionat, un veritabil bibliofil și neobosit cronicar de carte, de toate genurile literare, liric, epic și dramatic. Oricine a parcurs fie și doar câteva pagini ale operei de exegeză și critică literară a profesorului Cubleșan a observat creativitatea și talentul debordant al domniei sale, frumusețea frazei, profunzimea analizei literare și destoinicia hermeneuticii textuale. Mai puțini știu însă că orizontul de lectură și interesul cunoașterii profesorului Constantin Cubleșan nu s-a mărginit doar la câmpul strict al literaturii clasice românești, ci a vizat și scrutat inclusiv literatura teologică, filosofia, poezia și creația religioasă românească.

Analizele, recenziile și exegezele profesorului Cubleșan din câmpul mănăsitor al literaturii teologice și religioase românești au fost strânse până acum în cinci volume reprezentative apărute la Alba Iulia, București și Cluj-Napoca. Este vorba în primul rând despre patru cărți dedicate operei literare și teologice a doi mari cărturari, scriitori și clerici români, mitropolitul Bartolomeu Anania al Clujului și preotul Constantin Virgil Gheorghiu de la Paris, cărora le-a dedicat volumele: *Serile cu Bartolomeu*, apărut la Editura Reîntregirea din Alba Iulia în anul 2007 (192 p.); *Bartolomeu Valeriu Anania cărturarul (1921-2021)*, tipărit la Editura Casa Cărții de Știință din Cluj-Napoca în anul 2021 (212 p.); *Valeriu Anania dramaturgul*, apărut la aceeași editură în anul 2021 (140 p.); și *Constantin Virgil Gheorghiu, aventura unei vieți literare*, publicat la Editura Sophia din București în anul 2016 (248 p.). În al doilea rând, vorbim despre un volum apărut la Editura Renașterea a Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului în anul 2019 sub titlul sugestiv „Candele de veghe”. Prin prezentarea analitică a 26 de cărți de teologie, hagiografie, omiletică, istorie bisericească și literară, poezie religioasă și dialoguri duhovnicești, Constantin Cubleșan evidențiază coordonatele spiritualității creștine care au modelat indubitabil evoluția literaturii române culte în epocile medievală și modernă, și respectiv au marcat fără putință de tăgadă literatura noastră contemporană. Profesorul Cubleșan recunoaște și reliefează aportul literaturii vechilor cazanii la formarea conștiinței culturale, etnice și lingvistice românești, precum și la fecundarea și îmbogățirea literaturii și culturii române contemporane, motiv pentru care și-a intitulat textele adunate în acest tom făclii sau candelă de veghe. Acestea au construit filonul religios românesc și au marcat cultura română în general, fiind datorate unor „vrednici mărturisitori asupra destinelor istorice și culturale ale

neamului românesc”, cum frumos îi caracterizează pe autorii acestor opere.

Cărțile analizate și autorii elogiați au dat denumirea celor douăzeci și șase de capitole ale volumului, după cum urmează: „Istoria Literaturii Dacoromane (Mihail Diaconescu)”; „Petru Movilă (Marius Covalcic)”; „Petru Movilă – Povestitorul”; „Scriitorul Antin Ivireanul”; „Antioh, fiul lui Dimitrie Cantemir”; „Varlaam – carte românească de învățătură (Doina Alina Nicolae)”; „Bolitineanu, călător la Locurile Sfinte”; „Ortodoxia ca mărturisire a conștiinței naționale (Prea Fericitul Iustin Moisesescu)”; „Stihuri spre mângăierea sufletului (Schimonahia Xenia)”; „Incursiuni în istoria tiparului la români: Ieromonahul Macarie (Arhim. Veniamin Micle și Petre Cichirdan)”; „Viața lui Iisus (Mihail Dragomirescu)”; „Poetul Acatistelor: Daniil Sandu Tudor”; „Conferințe radiofonice religioase (Gala Galaction)”; „Toiagul minunilor (V. Voiculescu)”; „Un mare cărturar, Bartolomeu Valeriu Anania (1921-2011)”; „Pastorala ca eseu teologic (Bartolomeu Valeriu Anania)”; „Miturile orientale și creștinismul (Bartolomeu Valeriu

Anania)”; „Pastoralele unui moralist (ÎPSS Andrei Andreicuț)”; „Simplu slujitor al lui Dumnezeu (Convorbiri cu ÎPSS Justinian Chira)”; „Sihastrul român de la Hozeva (Irineu Bistrișeanul)”; „Slăvește suflete al meu... (Pașcu Balaci)”; „Scriitorul Monah N. Steinhardt (N. Steinhardt în evocări)”; „Monografia unui sat (PS Macarie – Marius Dan Drăgoi)”; „Eseuri Omiletice (Pr. Prof. Ioan Chirilă)”; „Poezia liturgică a Triodului (Pr. Dr. Mircea Oros)”; și „Bucuria lacrimii (Pr. Matei Popovici)”. În final, volumul se încheie cu un eseu dedicat de această dată nu unei cărți sau unui autor, ci unei altfel de făclii de veghe, o nouă biserică ctitorită în cartierul clujean Mănăștur, având hramul Tuturor

Sfinților, târnosită în 19 iunie 2011, al cărei prag, mărturisește distinsul autor, că îl trece adeseori descoperind iarăși și iarăși „o carte de învățătură cu ilustrații divine” în care „chipurile sfinților zugrăviți pe pereți ne amintesc jertfa lor și ne îndeamnă prin totul să-i urmăm pentru a urma, de fapt, calea mântuirii și calea spre Dumnezeu” (p.240-241). Profesiunea de credință a autorului ne descoperă un intelectual îmbisericit, un om de cultură credincios, preocupat realmente de viața Bisericii și de pulsul vieții spirituale, personale și comunitare, extrăgându-și hrana existențială pentru întreținerea ei deopotrivă din cult și din cultură.

Hrănindu-se și îmbogățindu-se din aceste cărți, dar voind să le împărtășească miezul și mesajul unui câmp cât mai larg și variat de cititori, distinsul și apreciatul scriitor clujean a realizat acest volum în care radiografiază filele unei frumoase literaturi create în spațiul istoric românesc de-a lungul vremilor de o serie de cărturari pe care îi caracterizează „ilustru luminători ai conștiinței noastre creștine”. În fond, profesorul Constantin Cubleșan și-a pus în lucrare, de această dată în slujba Bisericii și a spiritualității românești, talentul literar și exegetic reliefând de la înălțimea autorității sale literare valoarea unor opere teologice și de literatură religioasă care merită a fi cunoscute unui public cititor cât mai larg.

Dr. Mircea-Gheorghe Abrudan

Activități ale Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj (mai 2022)

Semnalăm apariția editorială: - Adrian Lemeni, Arhid. Adrian Sorin Mihalache, Nicolae Turcan (coord.), *Ordinea profundă a universului și ideologiile relativiste actuale. Repere ale tradiției iudeo-creștine valorificate în dialogul dintre teologie, filosofie și știință, Simpozion național interdisciplinar Cluj-Napoca, 12-20 octombrie 2019, Ed. Basilica / Renașterea, București / Cluj-Napoca, 2021.*

În perioada 1 - 30 mai 2021, la sediul Facultății de Teologie Ortodoxă poate fi vizitată expoziția: *În/semn creștin - Bienala Internațională de Artă Sacră* (Galeria Ermineia).

În cadrul Zilelor Credinței și Culturii în Episcopia Caransebeșului, în zilele de 2 și 3 mai 2022, în Sala de festivități „Mitropolit Nicolae Corneanu” a Centrului Eparhial din Caransebeș, a avut loc Simpozionul Internațional: *Rugăciunea și mărturisirea în viața Bisericii și relevanța lor pentru societatea post-modernă.*

Printre cei prezenți s-au aflat și cadre didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca care au susținut referate: Preasfințitul Părinte Conf. univ. dr. Benedict Bistrițeanul, *Regula rugăciunii la Sfântul Ioan Casian și Sfântul Benedict de Nursia, sursă de inspirație și practică pentru omul actual*; Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană, *Rugăciunea „cu mintea și cu duhul” (1 Cor. 14,15). Provocări orante ale Sf. Ap. Pavel?*; Pr. prof. univ. dr. Gabriel-Viorel Gărdan, *Autoritatea instituțională și autoritatea harismatică în epoca Sfântului Simeon Noul Teolog*; Prof. univ. dr. Marcel-Gheorghe Muntean, *Sfinții isihasti Simeon Noul Teolog, Grigorie Palama și Paisie de la Neamț în iconografie*; Pr. lect. univ. dr. Liviu Vidican-Manci, *Mediul virtual, suport sau sabotor al rugăciunii?*; Pr. lect. univ. dr. Răzvan Perșa, *Rugăciunea cu ereticii sau schismaticii. O abordare canonică.*

Protopopiatul Ortodox Huedin a organizat marți, 3 mai 2022, un simpozion omagial în cinstea protopopului martir Aurel Munteanu, cu prilejul împlinirii a 140 de ani de la naștere. Preasfințitul Părinte Conf. univ. dr. Benedict Bistrițeanul a oficiat o slujbă de pomenire și a binecuvântat statuia protopopului martir, recent restaurată și a susținut o prelegere.

Marți, 3 mai 2022, în paraclisul facultății, Preasfințitul Părinte Conf. univ. dr. Benedict Bistrițeanul a săvârșit Slujba Parastasului pentru Lect. univ. dr. Paula Bud, trecută la Domnul în data de 2 mai 2017 și a evocat-o cu prietenie, punând la inima celor prezenți o imagine a felului ei de viață: cu curaj, cu entuziasm molipsitor, cu responsabilitatea lucrului bine făcut.

Pr. lect. univ. dr. Adrian Podaru a făcut parte din comisia de evaluare a Concursului Național interdisciplinar de limba și literatura română și religie *Cultură și Spiritualitate românească*, etapa națională, desfășurat la Baia Mare în perioada 4-8 mai 2022.

Joi, 5 mai 2022, în Aula Magna a Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca s-a desfășurat ședința preoților și a delegaților mireni din parohiile Protoieriei Cluj II. Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a fost ales membru în Adunarea eparhială, pentru mandatul 2022-2026.

În perioada 9-10 mai 2022, Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia a organizat al XXI-lea Simpozion Internațional de Știință, Teologie și Arte: *Chipul, numele și slava. Frumusețea făptuitoare a rugăciunii și esteticul „isihast” al îndumnezeirii*. Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a fost reprezentată de Preasfințitul Părinte Conf. univ. dr. Benedict Bistrițeanul, *Rugăciunea lăuntrică și unificarea interioară la Sf. Isaac Sirul și Simon Taibuteh. O privire comparativă*, Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă: *Chipul lui Dumnezeu și crearea omului și Arhid. lect. univ. dr. Daniel Mocanu, Psalmii - o expresie a rugăciunii de cerere, de laudă și de mulțumire.*

În zilele de 9 și 10 mai 2022 a avut loc la Iași Simpozionul Internațional „Studia Theologica Doctoralia”, ediția a XIV-a. Din partea Facultății noastre au participat cu comunicări următorii studenți-doctoranzi: Adrian Leș, *L'expérience de la rencontre avec Dieu: convergences entre théologie patristique et spiritualité pentecôtiste*; Arhim. lect. univ. dr. Simeon Pinte, *Pogorârea la iad - imaginea liturgică a întâlnirii dintre vechil și noul*

Adam în infern; Pr. Drd. Andrei Zlăvog, *Călătoria Sf. Pavel în Arabia (Gal. 1, 15-17): scop, durată, importanță.*

În perioada 8-20 mai 2022, în calitate de visiting professor invitat de Facultatea de Teologie Evanghelică Augusta-na din Neuendettelsau - Germania, Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, directorul Școlii Doctorale „Isidor Todoran” a susținut cursuri în cadrul unei mobilități ERASMUS.

Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iași, împreună cu Arhiepiscopia Iașilor și cu Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași a organizat în perioada 10-13 mai 2022 Simpozionul Internațional „Dumitru Stăniloae”, ediția a IX-a, cu tema *Nu ete bine să fie omul singur. Pandemie, izolare, isihie*. Joi, 12 mai a avut loc, *dezbateră publică* intitulată: *Pastorația digitală între instrument și realitate*. A participat Pr. conf. univ. dr. Radu Preda.

Vineri, 13 mai 2022 Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a participat la susținerea lucrării metodico-științifice pentru obținerea gradului I în învățământ a prof. Sava-Verdeț Adriana-Ionela de la Școala Gimnazială din Berzasca (jud. Caraș Severin).

Sâmbătă, 14 mai 2022, în cadrul manifestării *Noaptea muzeelor*, la Muzeul Mitropoliei Clujului a fost vernisată expoziția temporară de miniaturi a Asist. univ. dr. Ana Platon (Universitatea din Pitești, licentiate și doctor al Facultății noastre). A vorbit Prof. univ. dr. Marcel-Gheorghe Muntean.

În cadrul Conferinței *Unde este comoara noastră, acolo ne este și inima*, organizată de Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară a Banatului din Timișoara în perioada 14-15 mai 2022, Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană a susținut comunicarea: *„Eu sunt Calea, Adevărul și Viața” (Ioan 14:6). O provocare existențială contemporană?*

Seria de conferințe „*Historia Ecclesiastica*” - *direcții actuale de cercetare în istoriografia bisericească*, organizate de Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca în parteneriat cu Institutul de Istorie Ecclesiastică „Nicolae Bocșan” al Universității „Babeș-Bolyai”, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iași și Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Șaguna” din Sibiu, sub coordonarea Pr. prof. univ. dr. Gabriel-Viorel Gărdan și a Pr. lect. univ. dr. Paul-Bogdan Ivanov, a continuat. Temele care au fost dezbătute în luna mai: Pr. prof. univ. dr. Ioan Moldoveanu (Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” a Universității din București: *Secvențe din istoria relațiilor Muntelui Athos cu Principatele Române, de-a lungul timpului. Danii, închinări și ctitorii domnești la Athos, până la secularizarea averilor mănăstirești* (3 mai 2022); Pr. prof. univ. dr. Ion Vicovan (Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași): *Sfântul Ierarh Iosif cel Milostiv, Mitropolitul Moldovei (1875-1902): contextul, viața și lucrarea* (17 mai 2022).

În săptămânalul *Lumina de Duminică*, nr. 18/8 mai 2022, a fost publicat cuvântul de învățătură al Arhid. conf. univ. dr. Nicolae-Olimpiu Benea intitulat: *Dumnezeu răsplătește credințioșii în slujire.*

În perioada 16-17 mai 2022 a avut loc la Craiova Simpozionul Național Studențesc, ediția a XIV-a. Din partea Facultății noastre au participat cu comunicări următorii studenți, la nivel licență și master: Denisa-Alexandra Dula, *Deisis în iconografie. Studii de caz*. coordonator Prof. univ. dr. habil. Marcel-Gheorghe Muntean; Alexandru Plian, *Învoșmântarea melodică a Psalmilor: impediment sau sprijin pentru rugăciune?*, coordonator Pr. lect. univ. dr. Adrian Podaru; Cătălin-Emanuel Ștefan, *Autocunoașterea, telos al Psaltirii. Studiu de caz: Psalmul 138*, coordonator Diac. lect. univ. dr. Stelian Pașca-Tușă; Adrian-Dumitru Ciurea, *Vie împărăția Ta. Două mii de ani de dezbateri asupra Împărăției de o mie de ani*, coordonator Arhid. conf. univ. dr. Nicolae-Olimpiu Benea; Denis-Doru Sălăjan, *Viața Sfântului Simeon Noul Teolog în interpretarea lui John Anthony McGukin*, coordonator Pr. prof. univ. dr. habil. Gabriel-Viorel Gărdan; Maxim-Sergiu Dan, *Harismele părintelui duhovnicesc în epistolele Sfântului Simeon Noul Teolog*, coordonator Pr. prof. univ. dr. habil. Gabriel-Viorel Gărdan; Cătălin-Aurelian Onicaș, *Sfântul Sofronie Saharov - model de rugăciune*, coordonator Pr. prof. univ. dr. habil. Gabriel-Viorel Gărdan; Laurențiu Lucaci, *Rugăciunea în viața creștinului ortodox din anul 2022. Studiu de caz*, coordonator Pr. prof. univ. dr. habil. Gabriel-Viorel Gărdan.

Marți, 17 mai 2022, în Sala Senatului Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași a avut loc prezentarea *Integralei Nicolae Steinhardt*, un eveniment Polirom și Mănăstirea „Sf. Ana Rohia”. Printre invitați a fost Pr. prof. univ. dr. Ștefan Iloaie.

Miercuri, 18 mai 2022, a fost difuzat pe pagina de socializare Doxologia (preluat și de Renașterea și Episcopia Canadei), interviul realizat de Protos. Dr. Maxim Morariu cu P. S. conf. univ. dr. Benedict Bistrițeanul, cu tema: *Sfântul Isaac Sirul - model de rugăciune pentru omul contemporan*

Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca în colaborare cu Facultatea de Sociologie și Asistență Socială a UBB a organizat joi, 19 mai 2022, conferința *Despre adicții și patimi. Perspectiva științifică și perspectiva teologică susținută de Lect. univ. dr. Eugen Băican.*

Joi, 19 mai 2022, Conf. univ. dr. Nicolae Turcan a susținut prelegerea: *Fenomenologia cunoașterii lui Dumnezeu. Experiență și limbaj*, în cadrul seriei Studium Generale, organizate de Institutul STAR-UBB.

Vineri, 20 mai 2022 a avut loc vernisajul expoziției „Retrospectivă 2022”, la galeria „Imago” a facultății, realizată prin efortul Prof. univ. dr. habil. Marcel-Gheorghe Muntean.

Luni, 23 mai 2022, Centrul de Studii Misionare și Nomocanonice a Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a organizat în Aula facultății conferința *Cristos și cultura. Perspectiva lui H. R. Niebuhr*, susținută de drd. Teofil Stanciu (Școala Doctorală Interdisciplinară Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad, Teologie Evanghelică).

Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană a susținut în data de 23 mai 2022, în cadrul conferinței preoțești cu clericii din Episcopia Alexandriei și Teleormanului, la Mănăstirea Pantocrator, în prezența PS Galaction, prelegerea: *Rugăciunea gândită și cu suspine negrăite (Rom. 8, 26), O provocare orantă paulină?*

Marți, 24 mai 2022, în Aula Magna a Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a avut loc conferința preoțească semestrială a clericilor din parohiile Protoieriei Cluj I și Cluj II, cu participarea IPS Arhiepiscop și Mitropolit Andrei și a PS Benedict Bistrițeanul. Pr. conf. univ. dr. Grigore-Dinu Moș a susținut prelegerea: *Rugăciunea într-o lume secularizată.*

În data de 26 mai 2022 a avut loc conferința cu clericii din Protopopiatul Dej, iar în 31 mai) cu cei din Protopopiatul Turda.

În data de 24 mai 2022, Școala Gimnazială „George Barițiu” Jucu de Sus împreună cu Asociația cultural-istorică „Amicii Trecutului Nostru Istoric”, Primăria comunei Jucu și Parohia Ortodoxă Jucu de Sus au organizat Simpozionul național cu participare internațională: *Esențe românești. Personalități ale culturii și învățământului în România modernă și contemporană*. Au participat și au susținut prelegeri: P. S. Conf. univ. dr. Benedict Bistrițeanul, Pr. drd. Ionuț Hens și Drd. Mădălin-Gheorghe Lucian Trohonel.

În zilele de 25 și 26 mai 2022, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Episcop Dr. Vasile Coman” a Universității din Oradea a organizat, online, Simpozionul internațional: *Pastorație, istorie și tradiție bisericească într-o lume puternic secularizată*. Pr. lect. univ. dr. Liviu Vidican-Manci a susținut comunicarea: *Reflectarea societății clujene în predicile publicate în „Renașterea” anilor 1940-1944.*

Vineri, 27 mai 2022 a avut loc masa rotundă *Misiunea în spațiul digital*, organizată online de Pr. lect. univ. dr. Liviu Vidican-Manci.

Departamentul de Studii Iconografice al Centrului de Studii Misionare și Nomocanonice din cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă a organizat în zilele de 26, 27 și 28 mai 2022 la sediul Facultății, în Atelierul de vitralii *Masterclassul de pictură în tehnica email susținut de artista Anastasia Vdovkina. În cadrul acestui Masterclass s-au realizat bijuterii în tehnica email pe cupru și compoziții libere* (coordonator Conf. univ. dr. Claudia-Cosmina Trif).

După 20 de ani, generația ASCOR 1998-2002 s-a reîntâlnit în duh de comuniune, de prietenie, de frățietatea și de bucurie

Diana-Mălina Samoila

Lrimăvara aceasta ne-a adus nouă, ascoriștilor de acum 20 de ani, un prilej de mare bucurie: ne-am adunat toți la umbra Bisericii Studenților din Complexul Universitar „B.P. Hasdeu”, ne-am rugat împreună, ne-am îmbrățișat, am depănat amintiri, ne-am regăsit cu drag unii pe alții în același duh, care ne-a făcut să fim o mare familie.

Locul în care ne-am întâlnit nu a fost ales deloc întâmplător. Construirea unei biserici a studenților a fost o năzuință veche a mai multor generații de ascoriști, care ne-a însuflețit și pe noi în tinerețe. Eram o mână de oameni care doream mult să avem un loc de rugăciune al nostru și care speram – poate cu naivitate – ca acest lucru să se împlinescă. Și, din mila lui Dumnezeu, minunea s-a întâmplat peste câțiva ani. Prin osteneala, strădania și implicarea părintelui Ciprian Negreanu și a altor generații care au venit după noi, biserica s-a ridicat și a crescut, devenind liman de odihnă altor generații de tineri, dar primindu-ne și pe noi, o parte din „foștii tineri”, sub acoperământul ei.

Însă pentru ascoriștii din generația 1998-2002, în lipsa bisericii, loc de întâlnire, rugăciune și împreună bucurie ne-a fost o cămăruță de vreo 20 de mp din curtea Primăriei, de pe strada Eroilor, căreia noi îi spuneam „sediul”. Ne adunam în principal seara, după vecernia de la Catedrală, când citeam câte o catismă din Psaltire, și de multe ori mai rămâneam să povestim, să mâncăm, să sărbătorim câte o aniversare. Acum, după 20 de ani, mulți ne-am mirat amintindu-ne acele vremuri: „ce mult timp aveam... și câtă osârdie... după vecernie să zicem zilnic câte o catismă, și, în plus, rugăciunile personale acasă sau la cămin...”. Acelea erau vremurile avântului, ale entuziasmului, vremuri în care ne dădea Dumnezeu râvnă și bucurie.

Râvna și bucuria ne erau insuflate și de părinții duhovnicești care ne vegheau. Eram sub oblăduirea Înaltpreasfințitului Bartolomeu, care, chiar dacă avea un statut și atribuții care nu îi permiteau o apropiere prea mare

de noi, ascoriștii, ca un iubitor de tineri ce era, a susținut și încurajat ideea construirii Bisericii Studenților. Sprijin apropiat ne-a fost în schimb Preasfințitul Vasile, care era și duhovnic al multor dintre noi. Părintele Teofil Părăian, prin bucuria și libertatea credinței care răzbăteau din cuvintele dânsului, ne-a fost, de asemenea, model și călăuză. Acum, la întâlnirea noastră din această primăvară, am fost emoționați să revedem scurte înregistrări atât cu Preasfințitul nostru drag, Vasile, cât și cu părintele Teofil și să ne raportăm poate, peste ani, la sfaturile și îndemnul primite atunci. Am început oare împlinirea lor? Putem spune că reva dintre noi, asemenea Preasfințitului, că starea de bu-

curie, pace și odihnă simțită în tinerețe nu ne-a mai părăsit peste ani?

Noi, ascoriștii de acum 20 de ani, am avut marea șansă de a-l dobândi pe părintele Ciprian Negreanu ca preot și duhovnic al nostru. Mulți am simțit că dânsul era omul pe care l-am așteptat toată viața și că nu se putea să fie un alt preot mai potrivit pentru ASCOR. La prima întâlnire față în față eram vreo zece tineri; stăteam așezați într-un cerc și ne-a întrebât pe fiecare cum ne cheamă și la ce facultate suntem. După câteva luni de la acea primă întâlnire cu părintele Ciprian Negreanu, o însemnare din jurnalul ASCOR-ului mărturisește despre entuziasmul lui Adrian Coleșa, președintele nostru de atunci, el relatând că la întâlnirile catehetice ale părintelui au fost „extrem de mulți tineri” – cam 40. Cifrele acestea, privite în lumina a tot ceea ce a însemnat ulterior lucrarea de duhovnic a părintelui Ciprian, te fac să zâmbești. Dar atunci s-a sădit sămânță, care a crescut și s-a făcut între timp copac mare, la umbra căruia mulți

își găsesc odihna.

Întâlnirea noastră din primăvara anului 2022 a fost prilej de multe aduceri aminte și de reîntâlniri, unele chiar după două decenii. Un student la stomatologie și o pacientă a lui, în 2002 amândoi fiind ascoriști, s-au despărțit într-o zi de vară, el zicând că are un drum de făcut. S-au reîntâlnit acum – el stareț de mănăstire, iar ea preoteasă cu patru copii mari. Alții au plecat peste mări și țări, ducând cu ei printre străini duhul în care s-au format în studenție și mărturisind că nu au mai regăsit niciunde frățietatea care ne unea pe noi atunci. Mulți însă nu ne-am mai despărțit deloc. Dimpotrivă, unii ne-am unit doi câte doi, în taina nunții, și am rămas, într-o încrengătură complicată de nași și fini, să ne împărțim din același potir, să ne creștem copiii aproape unii de alții și să încercăm să nu lăsăm să se stingă în noi flacăra credinței și a prieteniei care ne-a luminat sufletele.

Indiferent de cum și pe unde ne-au purtat valorile vieții, în mănăstire sau în lume, căsătoriți sau necăsătoriți, rămași

acasă sau plecați departe, regăsirea noastră de peste ani ne-a amintit ceva important. Și anume că ne recunoaștem unii pe alții în duh, că purtăm toți aceeași amprentă a modului în care ne-am format duhovnicește în zorii vieții și că există niște fire nevăzute care ne țin sufletește aproape unii de alții.

Jurnalul ASCOR-ului, în spatele căruia e de data aceasta Adina Coleșa, care mărturisează acum 20 de ani un adevăr de necontestat, ne relatează următoarele: „În ASCOR, poți spune că toți membrii se îndrăgesc între ei, iar după ce ne-am împărțit de Hristos împreună, pot afirma că oamenii din aceasta comunitate au început să trăiască unii prin ceilalți în dragoste și nimic, niciodată nu-i va despărți; sufletește vor rămâne mereu împreună”.

Îndrăznirea către Dumnezeu

(Fragment din predica la Duminica lui Zaheu vameșul, 2001)

IPS Bartolomeu Anania

Indrăznirea către Dumnezeu este nu numai recomandată, dar și poruncită de Sfintele Evanghelii. Dumnezeu este Cel Care așteaptă ca tu să ai îndrăznire către El, așa cum Zaheu a îndrăznit ca să-L vadă pe Iisus. Dumnezeu Se descoperă pe Sine însuși atunci când dorește, dar așteaptă ca omul să aibă atâta cutezanță, încât să încerce el să-L descopere. Important este să-L descoperi pe Dumnezeu prin lectura Sfințelor Scripturi și aș îndemna pe tot creștinul să se gândească bine la aceasta. Îl descoperi pe Dumnezeu prin Cuvântul Său și în special prin Noul Testament, în care este tot lăsamântul Mântuitorului Hristos și al Sfinților Apostoli. Să ai această curiozitate urmată de îndrăznire, să deschizi Sfânta Scriptură a Noului Testament și să-L descoperi acolo pe Fiul lui Dumnezeu într-o primă ipostază.

Îndrăznește și intră într-o biserică și fă o rugăciune sau ascultă un fragment de slujbă. Dacă altă dată aceasta era o îndrăznire care putea uneori să te coste, de data aceasta, este o îndrăznire care se poate exercita liber, pentru că nimeni nu mai îngrește astăzi libertatea religioasă a unui cetățean. Dar este îndrăznirea aceea de a-L descoperi pe Dumnezeu cel adevărat.

E foarte frumos și interesant să descoperi o icoană și să stai în fața ei. Important este să cutezi a căuta să vezi cine este în spatele acelei icoane, cine a fost Sfântul Nicolae, și atunci vei deschide o carte din Viețile Sfinților și vei citi viața Sfântului Nicolae pentru ca să știi pe cine într-adevăr reprezintă această icoană. Sau icoana Sfântului Ioan Botezătorul sau a Sfântului Vasile sau a oricărui alt sfânt. Te afli în fața icoanei Maicii Domnului, cutează să afli despre Maica Domnului și să rămâi uimit în fața misterului ei.

Să îndrăznești către Dumnezeu este o poruncă divină, aduceți-vă aminte de bolnavii care strigau în urma lui Iisus, de orbii și pa-

ralității și leproșii, care de departe strigau: „Iisuse, Fiul lui David, miluiește-mă pe mine!” sau „Ai milă de mine!”. Și lui Iisus nu-I displacea niciodată această îndrăzneală. Amintiți-vă de femeia aceea care avea o boală de foarte mulți ani și care n-a îndrăznit să stea în fața lui Iisus și venindu-I prin spate s-a prins doar de poala veșmântului Său și s-a vindecat. Și de-abia după ce a fost dată în vileag de către Iisus, s-a aruncat înaintea Lui și I-a mulțumit, spunând tuturor că se vindecase în clipa în care s-a atins de poala veșmântului Său. În final, Iisus îi spune: „Îndrăznește, fiică, credința ta te-a mântuit! Mergi în pace!”. Dar El îi spune *Îndrăznește!* După ce ea nu îndrăznește – dar îndrăznește suficient, repet, în credința ei puternică, să se atingă de poala hainei Sale. Dar acest îndemn, această poruncă – *Îndrăznește, fiică, credința ta te-a mântuit!* – a fost rostită pentru celelalte urechi și pentru ale noastre, ale tuturor.

Îndrăznește spre Dumnezeu! Îndrăznește spre Iisus Hristos! Îndrăznește și spre puterea minunilor Lui și cu stăruință! Rugăciunea stăruitoare, neîncetată, puternică, crispată, scrâșnită – sunt tot atâtea semne și momente de îndrăzneală către iubirea și bunătatea lui Dumnezeu.

Sfântul Mucenic Hermes, guvernator al Romei

Gabriela Bulgaru

Sfinții mucenici din primele secole creștine după Hristos, martiri în valurile de persecuții pornite cu înverșunare și viclenie de împărații romani, au fost uciși, în unele episoade, atât de mulți laolaltă, încât zeci și sute și mii dintre ei au rămas necunoscuți istoriei. Cu toate acestea, semintele credinței și ale martirajului lor, binecunoscute și alese de Dumnezeu, au plămădit pâinea credinței din care s-au hrănit mai târziu popoarele lumii. Din aceste mulțimi necunoscute de mucenici, martirajul unora dintre ei a fost atât de cutremurător și mărturia lor atât de vie, încât amintirea lor a rămas întipărită în memoria credincioșilor, care au lăsat-o moștenire duhovnicească din generație în generație.

Totuși, iureșul preschimbărilor care au transformat omenirea a angrenat și deteriorarea atât a obârșiei spirituale, cât și a memoriei duhovnicești. Așa se face că sfinții martiri din primele veacuri, al căror cult a fost foarte puternic timp de un mileniu, astăzi sunt cu totul necunoscuți. Sfântul Mucenic Hermes, guvernator al Romei, este unul dintre ei. Prăznuirea lui era încă foarte vie în secolul al XIII-lea, după care a început să decadă. Urme ale pomenirii lui se mai regăsesc, în virtutea inerției și a tradiției, în unele regiuni europene occidentale de rit catolic, îndeosebi în regiunea picardă din Franța, dar și în Belgia, unde are loc o procesiune în care este purtată racla cu moaștele sfântului pe o distanță de 30 km. Această procesiune, care are loc în duminica Sfintei Treimi, este cunoscută încă din Evul Mediu și poartă denumirea de „Marele Tur al Sfântului Hermes”.

Cu toate acestea, pe motiv că informațiile documentare sunt prea puține ca să ateste existența acestui sfânt martir, Biserica catolică, în care rămăseseră „abandonate” moaștele sale și ale celor martirizați împreună cu dânsul, a renunțat oficial, în 1969, la prăznuirea acestor sfinți, ștergând numele lor din calendar. Dar cum Dumnezeu Se îngrijește de cei aleși ai Săi, în urma desființării unei biserici benedictine, părțile din aceste moaște au ajuns să fie donate, cu documentele oficiale care atestă autenticitatea lor, Părintelui Gabriel Bun-

ge. Acesta, cu prilejul unei vizite în anul 2011, le-a dăruit „spre adopție” Bisericii Studenților din Hasdeu.

Sosirea smerită, aproape incognito, în orice caz fără fast, a Sfântului Hermes, guvernator al Romei, și a celor martirizați împreună cu dânsul, în casa Bisericii Studenților, a stârnit multă admirație și multă curiozitate. Sfântul Hermes era totuși un sfânt necunoscut. Există alți sfinți care poartă același nume, dar care au trăit altfel și în alte secole, mult mai târziu. Despre viața și martiriul Sfântului Mucenic Hermes, care a fost guvernator al Romei, ultimele informații s-au păstrat în martirologiile vechi, din care Martirologiul Roman așază pomenirea lui pe data de 28 august. Un sinaxar descriptiv am găsit însă într-o carte cu viețile sfinților din secolul al XVII-lea, pe care îl redăm în întregime mai jos.

„Sfântul Alexandru, Papă și martir, a fost un mare mărturisitor al lui Hristos, și prin viața lui sfântă, credința sa de laudat și nenumăratele minuni pe care le-a făcut, a întors la credința în Hristos, Mântuitorul nostru, o mare parte a nobililor romani. Printre aceștia s-a aflat și Hermes, un om foarte cinstit și foarte bogat, guvernatorul Romei, care, văzându-și fiul ridicat din moarte la viață și fiind luminat de Sus, a primit botezul, el împreună cu soția și copiii lui și cu sora lui, Teodora, și cu toată casa lui, care consta atunci din 1250 de persoane. El i-a eliberat pe sclavii săi, a împărțit săracilor și supușilor săi o parte din averea sa, iar casa a lăsat-o în grija fiului său, el pregătindu-se pentru martiriu.

Convertirea sa a făcut multă zarvă în oraș, căci era om ales și foarte cunoscut. Prefectul Aurelius a dat poruncă să fie prins, împreună cu Sfântul Alexandru, și i-a dat în ordinea Tribunalului Quirinus, mai-marele închisorii, care avea o fată pe nume Balbina, bolnavă de scrofuloză. Fiindu-i milă de Sfântul Hermes, Quirinus și-a arătat acestuia îngrijorarea spunându-i: cum poate un om de o așa calitate și demnitate, având soție și fiind de o asemenea discreție (diplomație, prudență), să răbde să fie abuzat și, pentru o superstiție prostească, să piardă o așa mare onoare, noblețe și bogății, și să fie închis într-o temniță mizerabilă; și știind că fericirea unui om se sfârșește odată cu viața lui și că numai o singură dată se naște în viață și o singură dată moare, și putând să se bucure de plăcerile și bunurile acestei vieți, cum alege el mai degrabă suferințele și mizeriile pe care le-a îndurat, când vede că ele nu îi aduc niciun profit? Sfântul Hermes i-a răspuns că și el a trăit în aceeași înșelare, dar că Sfântul Alexandru l-a eliberat și i-a redat și viața la unul dintre fiii săi; astfel a luptat sfântul pentru credința și năzuința sa. Mai mult, a adus împăcare în certurile cu tribunalul și au căzut de acord că dacă Sfântul Alexandru, care era și el legat în lanțuri în altă temniță, va veni în noaptea aceea să îl viziteze (pe Sfântul Hermes), Quirinus va trebui (va vrea) să îmbrățișeze și el credința în Hristos.

Quirinus a dublat numărul temnicerilor și a celor care îl păzeau pe Sfântul Alexandru, astfel încât acesta să nu poată ieși ca să ajungă la Sfântul Hermes. Dar Sfântul Alexandru, condus de un înger, care i s-a arătat sub chipul unui copil în vârstă de aproximativ cinci ani, cu o torță în mână, a venit la casa lui Quirinus și l-a vizitat pe Sfântul Hermes și a vindecat-o pe Balbina, fiica lui Quirinus, de scrofuloză. Atunci Quirinus și toată familia lui, luminați de Sus, au devenit creștini și mai pe urmă martiri ai lui Dumnezeu. Fiindcă prefectul Aurelius, auzind ce se întâmplase, a poruncit ca toți cei care se botezaseră să fie puși într-o corabie, să li se lege pietre de gât și așa să fie aruncați în adâncul mării. Quirinus însă s-a tulburat și în cele din urmă i s-a tăiat capul. Sfântul Hermes a fost mucenic tot prin tăierea capului. Sora lui, Teodora, i-a luat trupul și l-a înmormântat nu departe de Roma, pe Via Salaria. Martirajul Sfântului Hermes s-a întâmplat pe 28 august, în anul 132, pe vremea împăratului Adrian. Aceasta este ziua în care îl prăznuiește de atunci și Sfânta Biserică. Papa Pelagie al II-lea a împodobit și a înfrumusețat locul unde Sfântul Hermes a fost înmormântat.

Toate martirologiile menționează martiriul sfântului, în special martirologiul lui Ado (Adon), care îl prezintă mai pe larg, luând din Actele Sfântului Papă Alexandru informațiile referitoare la sfânt, acte care se găsesc în volumul al III-lea al lui Surius.” [Text tradus din limba engleză, din cartea: *Lives of Saints with Other Feasts of the Year According to the Roman Calendar* (n.t. Viețile Sfinților și alte sărbători ale anului conform calendarului roman), traducere din limba spaniolă în limba engleză de W. P. Esquire, Editura Ioachim Carlier, 1669, p. 678]

Resursele hagiografice cu privire la acest sfânt au rămas sărace și răstălmăcite sub praful istoriei. Martirologiile și sursele ulterioare care le citează afirmă că Sfântul Hermes a fost martirizat împreună cu mulți dintre însoțitorii săi. Pe moaștele ajunse la Biserica Studenților

sunt înscrise mai multe nume latinești de sfinți mărturisitori, pe lângă numele Sfântului Hermes („Hermetis, Excranio Almae Urbis Prefecti”): Celsi, Modesti, Iulii, Validi, Severini, Aurelia, Celiani, Pacifici, Donati, Faustii, Flaviani, Theodori, Primitivae, Vitalis.

Se mai pot face și unele conexiuni ajutoare între informații despre sfinți a căror pomenire a rămas actuală în Biserica. Tradiția spune, de exemplu, că Sfânta Balbina, fiica tribunului Quirinus (prăznuită pe 31 martie), la îndemnul Sfântului Alexandru, merge și găsește lanțurile Sfântului Apostol Petru și prin sărutarea acestora se vindecă de boala ei. Aceste lanțuri le va dăru, mai târziu, Sfintei Teodora, sora Sfântului Hermes, care a fost martirizată și ea în aceeași perioadă și înmormântată lângă fratele ei. În *Calendarul tuturor sfinților de peste an și locurile din Italia unde se pot cinsti moaștele lor* pe data de 28 august apar menționați Sfântul Mucenic Ermi și sora sa, Sfânta Muceniță Teodora, „mucenici la Roma, (sec. II)” (în Martirologiul Roman, pomenirea Sfintei Teodora, „sora renumitului martir Hermes”, care „a fost înmormântată lângă fratele ei, pe Via Salaria”, este fixată pe 1 aprilie); aceste date nu pot decât să alunge ambiguitatea existenței și a martirajului Sfântului Hermes și a celor împreună cu dânsul.

Tradiția aduce și alte mărturii: credincioșii îl cheamă în rugăciune pe Sfântul Mucenic Hermes ca ajutor împotriva durerilor de cap, nebuliei și forțelor răului, iar în iconografie, Sfântul Hermes este reprezentat pe cal, conducând un demon în lesă.

Datele care au putut fi recuperate și reconstituite după aproximativ două milenii de la mărturisirea credinței, prin moarte martirică, a acestor mucenici din primele veacuri, ar trebui să revigoreze credința în Hristos în sufletele credincioșilor. Viețile și moartea sfinților rămân modele vii, sfinții înșiși sunt vii, chiar dacă persecuțiile vremurilor actuale sunt pornite cu viclenie mai ales asupra sufletului și a devenirii noastre duhovnicești.

Webliografie:

Lives of Saints with Other Feasts of the Year According to the Roman Calendar (n.t. Viețile Sfinților și alte sărbători ale anului conform calendarului roman), traducere din limba spaniolă în limba engleză de W. P. Esquire, Editura Ioachim Carlier, 1669, p. 678;

Vaincq, Nicolas, *Brief recueil des vies de S. Hermes, de S. Cornille, S. Cyprian et de S. Celestin, patrons de Renaix*, Editura Adrien Quinqué, 1673;

Martirologiul roman, 1914;

Calendarul tuturor sfinților de peste an și locurile din Italia unde se pot cinsti moaștele lor, Mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului”, Editura Grafitalia 2000 SRL, Roma, 2014;

„Hermès de Rome”, Wikipedia.

Echipa: Tatiana Onilov, Eliza-Adelina Purcaru, Iulia Anamaria Mureșan, Romina Sopoian, Bogdan Herțeg, Nicoleta-Andreea Sicoe

Adresa ASCOR:
Biserica din Hașdeu 45
Cluj-Napoca

ISSN: 1224-0567

Redacția FILOCALIA:
Piața Avram Iancu, nr. 18,
Cluj-Napoca
Fax: 0264/595 300
revista.filocalia@yahoo.com